

Izabela Ludwicka

Zespół Profilaktyki Społecznej
Sekcja Prewencji
Komenda Miejska Policji w Poznaniu

UDZIAŁ POLICJI W TWORZENIU KOALICJI NA RZECZ ZAPOBIEGANIA PRZEMOCY W TYM ZJAWISKU SEKSUALNEGO WYKORZYSTYWANIA MAŁOLETNIICH

Słowa kluczowe: przemoc, seksualne wykorzystywanie małoletnich, działania prewencyjne policji

Streszczenie: Nadużycia przemocowe, w tym seksualne wobec dzieci były jeszcze do niedawna tematem tabu. Jednak dopiero od kilku lat wykorzystywanie seksualne małoletnich stało się przedmiotem zainteresowania szerokiej opinii publicznej, tematem badań, opracowań, publikacji, filmów i reportaży. Zjawisko to bulwersuje społeczeństwo i powoduje coraz szersze zainteresowanie instytucji rządowych i organizacji pozarządowych, które w ramach swoich możliwości i kompetencji, podejmują różnorodne działania. Policja w swoich przedsięwzięciach mających na celu poprawienie efektywności działań na rzecz ofiar przestępstw, szczególną wagę przywiązuje właśnie do małoletnich ofiar przestępstw seksualnych. Tym niemniej instytucja ta zdaje sobie sprawę, że tylko skoordynowane, długofalowe działania, realizowane przez wszystkie zainteresowane podmioty, mogą okazać się efektywne i przynieść korzystne rezultaty w postaci ograniczenia tego groźnego rodzaju przestępczości.

POLICE PARTICIPATION IN ESTABLISHING THE VIOLENCE PREVENTION COALITION INCLUDING CHILD SEXUAL ABUSE PREVENTION

Key words: violence, child sexual abuse, prevention

Summary: The violent abuse, especially child sexual abuse, was a taboo a short time ago. Only recently this kind of abuse has become the subject of broader public debate, scientific researches, publications, films and reportages. This phenomenon shocks society and urges governmental institutions and non-governmental organizations to take firm action against it. One must become aware, however, that only coordinated, long-term activities, realized by all interested parties, could be effective and yield good results in reducing this dangerous kind of crime.

Nadużycia przemocowe, w tym seksualne wobec dzieci były jeszcze do niedawna tematem tabu. Jednak dopiero od kilku lat wykorzystywanie seksualne małoletnich stało się przedmiotem zainteresowania szerokiej opinii publicznej, tematem badań, opracowań, publikacji, filmów i reportaży. Zjawisko to bulwersuje społeczeństwo i powoduje coraz szersze zainteresowanie instytucji rządowych i organizacji pozarządowych, które w ramach swoich możliwości i kompetencji, podejmują różnorodne działania. Problem ten zyskał również znaczenie na forum międzynarodowym, poprzez zapisy zawarte w międzynarodowych standardach ochrony ofiar przestępstw (zob. Aneks), oraz w dokumentach Ogólnopolskiego Szczytu w Sprawach Dzieci „**POLSKA DLA DZIECI**”.

W polskim systemie prawnym szczególnej ochronie podlega dziecko poniżej lat 15. Zgodnie z art. 200 k.k. obcowanie płciowe z małoletnim poniżej lat 15 lub dopuszczanie się wobec takiej osoby innej czynności seksualnej lub doprowadzanie jej do poddania się takim czynnościom albo do ich wykonania jest zagrożone karą pozbawienia wolności od roku do lat 10. Jak widać dla bytu tego przestępstwa nie jest istotna zgoda małoletniego na takie zachowania, sprawca podlega odpowiedzialności karnej niezależnie od niej.

Istotną zmianę w prowadzeniu postępowań dotyczących przestępstw o charakterze seksualnym, których ofiarami są małoletni spowodowała wprowadzona w 2003 roku nowelizacja kodeksu postępowania karnego. Dodanie art. 185 a k.p.k. miało na celu wyeliminowanie wtórnej wiktymizacji, wynikającej z wielokrotnych przesłuchań. Zgodnie z art. 185 a k.p.k. w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności pokrzywdzonego, który w chwili czynu nie ukończył 15 lat powinno się przesłuchiwać w charakterze świadka tylko jeden raz, chyba że wyjdą na jaw okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania lub zażąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego, przy czym przesłuchanie takie przeprowadza sąd na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa

Zatem na przestrzeni ostatnich kilku lat zaistniały w Polsce zmiany, które spowodowały, że ofiary przestępstw seksualnych zaczęły je zgłaszać organom ścigania. Należy przypuszczać także, że w ciągu ostatnich lat w Polsce zmniejsza się „ciemna liczba” tego rodzaju przestępstw. Ich ofiary, posiadając większą świadomość prawną i mając zaufanie do organów ścigania, coraz mniej boją się, czy wstydzą zgłaszać tego rodzaju zdarzenia Policji. Szczególnie niepokojący pozostaje fakt, że niemal 1/3 pokrzywdzonych we wszystkich kategoriach przestępstw na tle seksualnym stwierdzonych na terenie KMP w Poznaniu stanowią małoletni (zob. Aneks). Dowodzi to, że dzieci i młodzież są grupą szczególnie narażoną na stanie się ofiarą tego rodzaju przestępstw. Pozytywne jest, że przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności charakteryzują się bardzo wysoką wykrywalnością, wskaźnik wynosi średnio 89 %.

Przedstawione liczby nie odzwierciedlają w pełni skali zjawiska przestępczości na tle seksualnym. „Ciemna liczba” tego rodzaju przestępstw jest trudna do oszacowania. Część przestępstw nie jest zgłaszana Policji. Powodem tego jest najczęściej strach, wstyd, brak umiejętności mówienia otwarcie o delikatnej sferze seksualnej i obawa przed napiętnowaniem ze strony otoczenia. Na tle obszarów wiejskich i małych miejscowości obawy przed zgłaszaniem tych przestępstw i

niechęć do informowania organów ścigania jest jeszcze większa niż w w aglomeracji miejskiej.

Z statystyk policyjnych wynika, że sprawcy przestępstw na tle seksualnym często byli już uprzednio karani za podobne lub inne przestępstwa. Są to najczęściej mężczyźni w wieku 30 – 50 lat. Niejednokrotnie przestępstwu towarzyszy alkohol. Sprawcy doskonale potrafią wykorzystać naiwność bądź zaufanie dziecka. Stąd, na, na propozycję kupna lodów, cukierków lub możliwości zarobienia pieniędzy, nieświadome niczego dziecko chętnie przystaje. Dlatego właśnie do nich policjanci poznańscy kierują przede wszystkim wszelkiego rodzaju działania prewencyjne i edukacyjne.

Jak wykazują badania światowe większość sprawców nie wykazuje zaburzeń psychicznych lub osobowościowych. Nie można zidentyfikować sprawcy molestowania dzieci za pomocą testów. Według naszego rozpoznania środowiska najbardziej zagrożone ujawnieniem się skłonności pedofilnych to:

- najsłabsze ekonomiczne i intelektualne środowiska wiejskie,
- obszary popegeerowskie, które uległy pauperyzacji,
- duże aglomeracje dotknięte bezrobociem.

Celem ograniczenia zagrożenia przestępstwami przeciwko wolności seksualnej i obyczajności dzieci policjanci poznańscy prowadzą działania rozpoznawcze przez służby:

- a) patrolowo-interwencyjne, dzielnicowych w ramach procedury „ Niebieskie Karty”;
- b) dochodzeniowo-śledcze w toku prowadzonych spraw przeciwko rodzinie i opiece;
- c) kryminalne w toku rozpoznania zjawisk rozpowszechniania pornografii, prostytucji, handlu ludźmi itp.;
- d) profilaktyczne - prowadzą w szkołach spotkania z dziećmi i młodzieżą, rodzicami i nauczycielami o tematyce ochrony i praw oraz odpowiedzialności prawnej rodziców bądź opiekunów.

W przypadkach dopuszczania się przemocy seksualnej wobec dzieci przez członków rodziny, stwierdzenia zaniedbań obowiązków opiekuńczo-wychowawczych lub innych nadużyć władzy rodzicielskiej, specjaliści do spraw nieletnich nie tylko prowadzą postępowania, ale również wnioskuje do Sądu Rodzinnego o podjęcie stosownych działań.

Ważnym elementem jest zapewnienie dziecku (małoletniemu) „przyjaznych warunków” w miejscu prowadzenia czynności służbowych przez Policję, które powinny być zapewnione ofiarom przestępstw, szczególnie o podłożu seksualnym. W tym celu na terenie miasta Poznania i kilku komisariatach z terenu powiatu przygotowano odpowiednio wyposażone pomieszczenia, zwane „ Niebieskimi Pokojami”, przeznaczone przede wszystkim dla dzieci, przypominające wystrojem otoczenie dziecka (zob. Aneks).

Niezbędne jest przełamanie społecznego „ tabu” dotyczącego zjawiska przemocy seksualnej wobec dzieci, edukacja społeczna, większa aktywność samorządów, organizacji i instytucji niosących pomoc np. socjalną, medyczną, prawną, psychologiczną, terapeutyczną, materialną oraz gotowość do współpracy z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Policja podejmując różnorodne przedsięwzięcia mające na celu poprawienie efektywności działań na rzecz ofiar przestępstw, szczególną wagę przywiązuje do małoletnich ofiar przestępstw seksualnych. Elementy działań pomocowych dla dzieci będących ofiarami przemocy seksualnej zawarte są w:

- „Policyjnym programie Wspomagania Ofiar Przestępstw” – dyżury policjantów w Policyjnym Punkcie Pomocy Ofiarom Przestępstw w Poznaniu, ul. Wyspiańskiego 7 (zob. Aneks);
- szkoleniach organizowanych w ramach „Ogólnopolskiego Programu Opieki nad Ofiarami Gwałtu”;
- programie „Otwarte jednostki – miernik jakości obsługi obywateli” (zob. Aneks);
- Polskiej Karcie Praw Ofiary;
- programach szkolenia funkcjonariuszy na poziomie podstawowym i specjalistycznym oraz doskonalenia zawodowego;
- szkoleniach prowadzonych w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie przez Fundację „Dzieci Niczyje” i Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka;
- powstawaniu na terenie jednostek Policji i organizacji społecznych tzw. „Niebieskich Pokoi” (zob. Aneks);
- współdziałaniu z interwentami z Miejskiego Centrum Interwencji Kryzysowej;
- pracach nad „Narodowym Programem na Rzecz Ofiar Przestępstw”, organizowanych pod patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich (w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości), w których uczestniczą przedstawiciele Policji.

W 2004 roku Policja nie tylko kontynuowała realizowane wcześniej działania prewencyjne i pomocowe, ale poszukiwała jednocześnie nowych skuteczniejszych rozwiązań w zakresie zapobiegania i zwalczania tego rodzaju przestępczości, pamiętając, że wiele zadań w tym zakresie leży po stronie podmiotów pozapolicyjnych, a także aktywności społecznej. Rozumiejąc wagę problemu, jakim jest przemoc seksualna stosowana wobec dzieci i młodzieży, w Komendzie Głównej Policji opracowano projekt ***Koncepcji Działań Policyjnych Ukierunkowanych na Zwalczanie Przestępczości Godzącej w Wolność Seksualną i Obyczajność Małoletnich.***

Dokument ten zawiera katalog zadań do wykonania oraz propozycje działań długofalowych i wielopłaszczyznowych, skierowanych do całego społeczeństwa, szczególnie do pedagogów, rodziców, dzieci i młodzieży. Celem poprawy przedstawionej sytuacji niezbędne jest zjednoczenie wysiłków różnych podmiotów, precyzyjne zdiagnozowanie zjawiska, określenie priorytetów, kierunków i zakresu wspólnych działań oraz stworzenie koalicji na rzecz zwalczania przejawów przemocy wobec dzieci, a szczególnie tych, które dotyczą sfery seksualnej.

W tym miejscu pragnę nadmienić, że pod auspicjami Prezydenta Miasta Poznania w chwili obecnej trwają przygotowania do wdrożenia projektu **„Posłuchaj mnie teraz – krzywdzone dziecko pod szczególną ochroną”** złożonego do programu Wspólnotowego DAPHNE II, zaakceptowanego przez Komisję Europejską i jego rozpoczęcie planowane jest na przełomie lutego i marca 2006 r.

Tylko skoordynowane, długofalowe działania, realizowane przez wszystkie zainteresowane podmioty, mogą okazać się efektywne i przynieść korzystne rezultaty w postaci ograniczenia tego groźnego rodzaju przestępczości.

Na koniec pozwolę sobie przytoczyć słowa Cesare Beccari, że „**....najpewniejszy, lecz zarazem i najtrudniejszy sposób zapobiegania przestępstwom polega na udoskonalaniu wychowania**”.

BIBLIOGRAFIA:

Raport o zjawiskach patologii społecznej, stanie przestępczości i demoralizacji nieletnich oraz przedsięwzięciach w zakresie prewencji kryminalnej w 2004 roku – KGP Biuro Taktyki Zwalczania Przestępczości – Warszawa 2005.